

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.053 у Хмельницькому
університеті управління та права
імені Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора
Савенка Віктора Васильовича на дисертацію
Сергія Олександровича РУВІНА на тему
«ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ
В МЕЖАХ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ»,
поданої на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. У принципі діяльність правоохоронних органів є вагомим фактором соціальної стабільності, безпеки та мирного врегулювання суспільних відносин, а, тому, її не можна вважати суто «технічною». Вона здійснюється у рамках права, похідних від нього правових явищ, і, водночас, ґрунтується на «людському факторі» зважаючи на те, що правоохоронні органи – це не всього лиш державні інституції (суд, національна поліція, прокуратура і т. п.), а конкретні особи, які забезпечують реалізацію покладених на них державою обов'язків. Своєю чергою суспільна мораль сприяє належному виконанню правоохоронними органами та посадовими особами їх функцій і повноважень, забезпечує та уможливорює їхню ж відповідальність за свою діяльність і результати такої діяльності перед суспільством.

Тому повністю погоджуюся з дисертантом у тому, що головна мета діяльності правоохоронних органів із захисту суспільної моралі полягає у дотриманні законності, а також умінні виступати посередником під час виникнення та розв'язання конфліктних ситуацій, захисту спільних моральних цінностей, водночас прав і свобод людини.

Безперечно, аксіологія правовідносин у суспільстві в загальній системі координат і взаємодії з іншими видами суспільних відносин перманентно пронизується категоріями суспільної моралі. Окрім того, мораль є системою засад і веретенем соціальних принципів, яке пронизує всі без винятку види суспільних відносин; є відправною точкою для їх загальнолюдської та філософської кваліфікації, маркером відповідності потребам сучасності. У статті встановлено, що правоохоронна діяльність є особливим видом суспільних відносин, позаяк з одного боку тісно взаємодіє із суспільством, найширшим колом суб'єктів права, практично без виключення, з іншого ж – є вузькопрофільною, спеціалізованою діяльністю уповноважених на те осіб. Відтак констатовано, що правоохоронна сфера є водночас так званим емітентом, творчим розробником принципів моралі, як правило вузькогалузевих, які, разом із тим, тісно переплітаються та взаємодіють із загально-суспільними принципами, взаємодоповнюючи одні

одних, проникаючи в інші сфери галузевих суспільних відносин, доповнюючи їх, змінюючись, перетворюючи правову дійсність тощо

Відтак, вибір теми дисертаційного дослідження є оправданим, доцільним, своєчасним і таким, що містить елементи наукової новизни.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій обумовлюється, передовсім активною апробацією результатів дисертаційного дослідження у фахових наукових виданнях України, в опублікованих тезах доповідей дисертанта на науково-практичних конференціях.

Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, мають достатній ступінь обґрунтованості, про що свідчить опрацювання дисертантом чималої кількості наукових джерел, правових норм, а також матеріалів практики, що дало можливість дисертанту сформулювати власні наукові положення, висновки та рекомендації, що відзначаються достовірністю.

Структура дисертаційної роботи обумовлена її метою і являє собою цілісний комплекс послідовних розробок теоретичних, методичних і організаційних положень і засад щодо правового захисту суспільної моралі в межах діяльності правоохоронних органів України. Зміст дисертації послідовно розкриває обрану тему.

У першому розділі дисертант довів, що теоретико-методологічні засади дослідження взаємодії системи права і правоохоронної системи – складна тема не лише з погляду власної конструкції – системи і структури, а й з огляду на пізнання такого складного феномену. Ці ж засади потребують окремого аналізу, і тільки в підсумку певного зіставлення, тоді як дві системи – мораль і право – потребують практично того ж самого. А завершити пізнання окресленої в нашому дослідженні проблематики можна лише за допомогою інтеграції оперантних термінів понятійно-категоріального апарату дослідження та різних застосовуваних методологічних парадигм. Передусім, мораль і суспільна мораль – явища різні не лише за змістом, а й за обсягом. Тож мораль – дуже об'ємна категорія, до переліку термінів та аспектів якої можна зарахувати значну кількість компонентів залежно від місця, часу проведення дослідження й дослідницької мети. Суспільна мораль – явище менш об'ємне і значно конкретніше окреслене.

У другому розділі дисертації доведено, що використовувати метод переконання в діяльності правоохоронних органів для захисту суспільної моралі слід, виходячи з розуміння цього виду діяльності як специфічного комунікаційного процесу, здійснюваного між соціальними суб'єктами в рамках реалізації основних аспектів становлення суспільних відносин. У діяльності правоохоронних органів у справі захисту суспільної моралі профілактична робота конкретних їхніх підрозділів відіграє важливе значення. Під час таких дій реалізуються важливі фактори формування розуміння у правопорушника ступеня відповідальності за скоєнні злочинні діяння, зокрема з огляду на порушення моральних засад функціонування соціуму. Зрештою, важливим фактором запобігання злочинам проти суспільної моралі, які несуть реальну загрозу функціонуванню суспільства та реалізації демократичних принципів його самоорганізації, є тісна співпраця правоохоронних органів зі структурами

держави і громадськими організаціями, що представляють інтереси громадянського суспільства в умовах здійснення євроінтеграційних процесів.

У третьому розділі обґрунтовано, що світоглядні принципи правового захисту суспільної моралі ґрунтуються на засадах філософії людиноцентризму, в якій людиновимірність визнається її головним параметром. Відтак, діяльність правоохоронних органів є одним із видів людської життєдіяльності, яка відбувається згідно із законодавством, а заодно виконує й важливу місію щодо дотримання індивідами не тільки правових норм, але й загальноетичних, моральних вимог, на яких вибудовується суспільне життя. У цьому контексті з'ясовано, що важливу роль у розвитку України відіграє її європейський вибір, наближення до цивілізаційних цінностей європейської спільноти. Тому, дисертант наполягає на тому, що до важливих моральних цінностей українського антропологічного типу варто зарахувати гідність. Вона актуальна і для суспільної моралі, містить у собі великий потенціал і є рушійною силою розвитку і людини, і суспільства загалом.

Врешті четвертий розділ наукової роботи присвячений дослідженню питання єдності суспільної моралі та аксіологічних засад правоохоронної діяльності загалом, що є не лише актуальними запитамі сучасності, а й новітнім гносеологічним процесом наукового осмислення концептуальних засад епохи реформ правоохоронної системи, революційних змін і, на превеликий жаль, воєнного стану в Україні. Завдання не з легких у зв'язку із декількома аспектами, серед яких провідними є наявність як мінімум двох макрооб'єктів дослідження: аксіології суспільної моралі та новітнього стану правоохоронної системи, приналежність зазначених об'єктів до принципово різних дисциплін та сфер знань – абстрактної філософії права та праксеологічної науки про правоохорону, перманентною плінністю суспільних реалій та різкою зміною стану справ в апараті та механізмі держави у післявоєнний період.

У принципі, дисертаційна робота характеризується науковим стилем викладання. Розділи та підрозділи дисертації представлено у логічному зв'язку і послідовності. Викладені результати достатньо повно обґрунтовано та аргументовано.

Повнота викладу положень дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Наукові здобутки дисертанта підтверджуються та відображаються в його наукових публікаціях, кількість яких відповідає встановленим вимогам. Положення і висновки, сформульовані в науковій кваліфікаційній роботі, відображені в 14 наукових публікаціях різного ґатунку, що висвітлюють основні наукові результати дисертації.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, необхідно звернути увагу й на дискусійні положення, що мають місце у дисертаційному дослідженні, які потребують пояснень під час прилюдного захисту. Для прикладу, такі з них я б виокремив:

– попри заявлене у дисертаційній роботі філософсько-правове обґрунтування методики застосування засобів переконання в захисті суспільної моралі правоохоронними органами, що дало змогу дисертанту встановити, що такі взаємовідносини між суб'єктами правоохоронної діяльності сприяють успішному засвоєнню стороною, що перебуває під впливом правоохоронних дій, тих важливих параметрів суспільної моралі як сукупності значущих правил

поведінки особи в суспільстві, *все ж таки мені не вистачило* достатньої аргументації, чому саме цей метод переконання є релевантним для розв'язання проблеми захисту суспільної моралі;

– основною причиною професійної деформації є те, що вона настає внаслідок зміни мотивації професійної діяльності, а також занепаду духовно-етичних цінностей. Отже вартувало детальніше обґрунтувати теоретичні положення щодо зв'язку між мотиваційною визначеністю та правовим захистом суспільної моралі та як ці два важливі виміри взаємодіють у контексті діяльності правоохоронних органів;

– попри наявність у дисертації обґрунтованих висновків важливо було все ж таки відобразити, як саме результати проведеного дослідження можуть бути застосовані на практиці. Можливо доцільно було збільшити кількість актів впровадження чи щось на кшталт цього.

Разом з тим, стверджую, що висловлені зауваження є радше побажаннями та запрошенням до дискусії, що може допомогти дисертантові більше заглибитися у досліджувану ним проблематику.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

1. Дисертація Рувіна Сергія Олександровича на тему «Правовий захист суспільної моралі в межах діяльності правоохоронних органів України» є самостійною завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в своїй єдності вирішують наукове завдання що полягає у дослідженні філософсько-правових засад правового захисту суспільної моралі в межах діяльності правоохоронних органів України.

2. Дисертаційна робота Сергія Рувіна виконана і оформлена відповідно до вимог, передбачених Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), відповідає пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Здобувач Рувін Сергій Олександрович заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент:

**професор кафедри теорії та історії держави і права
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова,
доктор юридичних наук,
професор**

Віктор САВЕНКО